T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari
Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:5, Sayı:1-2, Yıl:1990

DIŞ TİCARETİN FORFAİTİNG` LE FİNANSMANINDA MALİYET ÖĞESİ OLARAK İSKONTO ORANI, HESAP LAMA YÖNTEMLERİ VE UYGULAMASI

Engin Erdoğan (*)

ÖZET

Dünya dış ticaretindeki gelişmelere parelel olarak yeni finansman yöntemleri ortaya çıkmaktadır. Forfaiting de dış ticaret ilişkilerinin doğurduğu bazı gereksinimler sonucu ortaya çıkan bir yöntemdir.

Forfaiting'de en önemli konulardan biri işlemin maliyetidir. Forfaiting'le finansmanda temel maliyet öğesi iskonto oranıdır. Hesaplanan iskonto oranı sonucu forfaiter ilgili işlemi finanse edip etmeyeceğine, ihracatçı ise finansman talebinde bulunup bulunmayacağına karar verecektir. Bu nedenle forfaiting işleminde iskonto oranının sağlıklı bir şekilde hesaplanıp ortaya konulması önem taşımaktadır.

Çalışmanın amacı, forfai ting işleminde başlıca maliyet öğelerini ortaya koyarak, iskonto oranı kavramını ve hesaplama yöntemlerini açıklamaktır.

Bu amaca uygun olarak çalışmada forfaiting'e ilişkin temel bilgiler verildikten sonra, başlıca maliyet öğeleri incelenmekte ve iskonto oranı hesaplama yöntemleri açıklanmakta, daha sonra, "hasılata göre iskonto" yöntemine ilişkin bir uygulama örneğine yer verilerek ulaşılan sonuçlar ortaya konulmaktadır.

GİRİŞ

Dünya dış ticaretindeki gelişmelere parelel olarak, yeni finansman yöntemleri ortaya çıkmaktadır. Forfaiting'de dış ticaret ilişkilerinin doğurduğu bazı gereksinimlerin sonucu olarak ortaya çıkan bir kavramdır. Türkiye'de de dış ticarete verilen önem ölçüsünde, bu gibi yöntemlere ilgi duyulması ve uygulanması gereği doğmaktadır.

(*) Yrd. Doç. Dr., Anadolu Ü. Kütahya İ İ B.F

Forfaiting'e ilişkin en önemli noktalardan biri işlemin maliyetidir. Forfaiting'le finanasmanda ihracatçı yönünden temel maliyet öğesi iskonto oranıdır. Forfaiting işlemine uygulanacak iskonto oranı forfaiter'in elde edeceği kârı ve ihracatçının katlanacağı maliyeti belirleyen temel öğedir. Hesaplanan iskonto oranı sonucu forfaiter bu işlemi finanse edip etmeyeceğine, ihracatçı ise finansman talebinde bulunup bulunmayacağına karar verecektir. Bu nedenle, forfaiting işleminde iskonto oranının sağlıklı bir şekilde hesaplanıp ortaya konulması önem taşımaktadır.

Çalışmanın amacı, forfaiting işleminde başlıca maliyet öğelerini ortaya koyarak, ihracatçı açısından en önemli maliyet, forfaiter açısından ise kazanç niteliği taşıyan iskonto oranı kavramını ve bunun hesaplama yöntemlerini açıklığa kavuşturmaktır.

Bu amaca uygun olarak, forfaiting işlemine ilişkin temel bilgiler ortaya konularak başlıca maliyet öğeleri ele alınacak, iskonto oranı hesaplama yöntemleri analiz edilecektir.

I. FORFAİTİNG'E İLİŞKİN TEMEL BİLGİLER

Çalışmanın bu kısmında, forfaiting işleminin tanımı, özellikleri, gelişimi ve dış ticaret finansman aracı olarak işleyiş mekanizması ele alınacaktır.

A. Forfaiting'in Tanımı, Özellikleri ve Gelişimi

Forfaiting, "mal ve hizmet ihracatından doğan ve belirli bir ödeme planına bağlı olarak tahsil edilebilecek olan alacakların, forfaiter olarak nitelendirilen bir banka veya bu alanda uzmanlaşmış bir finansal kuruluş tarafından, daha önce bu hakkı elinde bulunduranlara başvurma hakkı bulunmaksızın satın alınmasıdır" (İGEME, 1988; 2; Berk, 1985 25) şeklinde tanımlanabilir.

Forfaiting'in tanımıyla, factoring (Ersan, 1988; 13; Bakır, 1985 16) işleminin tanımı arasında paralellik bulunmaktadır. Forfaiting ve factoring işlemleri arasındaki temel farklılık süre yönündendir. Factoring. 90-180 gün vadeli tüketim malları ihracatının finansmanına yönelikken forfaiting işlemi çoğunlukla yatırım malları ihracatı ve anahtar teslim projelerin finansmanında kullanılan ve 180 günden 10 yıla kadar yayılabilen oldukça uzun vadeleri kapsayabilmektedir.

Forfaiting işleminde çoğu zaman ithalatçının forfaiter tarafından tanınmaması, bazı güvencelerin sağlanmasını zorunlu kılar. Bu nedenle,

it-halatçının ödemede kullandığı ticari senetlerin (bu alanda bono ve poliçeler yaygın olarak kullanılır) "aval" şeklinde bir güvence veya bir banka garantisi taşıması gerekir. Forfaiting'de alacak hakkını satan (genellikle ihracatçı ki buna forfaitest'de denilebilir) ciro ederken, "müracat edilemez" şerhini koyarak vade sonunda alacağın tahsil edilememesi durumunda kendisine rücü edilmesi hakkını ortadan kaldırarak bu riskten kendini korumuş olmaktadır. Diğer bir deyişle, bu işlemde forfaiter tahsilata ilişkin tüm riskleri üstlenmekte ve forfaitest'e başvuru hakkına sahip bulunmamaktadır. Senetlerin yukarıda belirtilen güvenceleri taşıması gereği de bu durumun sonucudur. Forfaiter, ticari senetleri satın alırken kredi dönemi için peşin kesinti yaparak kalan değeri ödemekte ve böylece ihracatçının kredili satışlarını peşine dönüştürmektedir. Böylece ihracatçı alacağını tahsil etme yük ve riskinden kurtularak, ticari faaliyetlerini rahatça sürdürebilmektedir. Tüm bu işlemler için başlangıçta sabit bir ödemede bulunması, ihracatçının ileride faiz oranlarındaki dalgalanmaların yaratacağı risklerin etkilerinden de kurtulmasını sağlamakta ve böylece forfaiting'in bir dış ticaret finansman yöntemi olarak çekiciliğini arttırmaktadır.

Forfaiting işleminin tanım ve özelliklerinden sonra doğuşuna ve tarihi gelişimine de değinmek yararlı olacaktır.

Forfaiting işleminin doğuşu 1950'li yılların sonlarına rastlar. Bu yıllarda özellikle yatırım mallarında satıcı pazarlarının alıcı pazarlarına dönüşmesi, Batı ve Doğu ülkeleri arasındaki ticaretin artışı, dış ticaret engelleri ve kambiyo kontrollerinin hafifletilerek dış ticareti serbestleştirme eğilimlerinin güçlenmesi, gelişmekte olan ülkelerin dünya dış ticareti içindeki paylarının artış göstermesi, dünya ticaret hacminde hızlı bir büyümeye olanak sağlamıştır. Bu gelişmelere parelel olarak ithalatçıların geleneksel kısa vadeli (90-180 gün) kredilerden başka, uzun vadeli kredi sağlama gereksinimleri de yaygınlık kazanmaya başlamıştır. Özellikle batılı firmalar gelişmekte olan ülkelere büyük tutarlarda yatırım malları satışını, bu pazarların içinde bulunduğu finansal sorunları da gözönünde bulundurarak, kendi kaynaklarından uzun vadeli kredilerle finanse etmekten kaçınmışlardır. Mevcut bankalar ve uyguladıkları geleneksel finansman yöntemleri de ihracatçıların bu konudaki gereksinimlerini karşılamada yetersiz kalmıştır. Bu ortamda forfaiting işlemi uluslararası finans piyasasındaki gereksinimlerin bir sonucu olarak doğmuş ve kabul görerek geliştirilmiştir (Akgüç, 1986; 37; Ersan, 1985; 29).

B. Forfaiting'in Dış Ticaret Finansmanı Aracı Olarak İşleyiş Mekanizması

Forfaiting işlemi özetle şu şekilde işler: İhracatçı elindeki alacak se-

netlerini forfaiter'e satar, forfaiter belirli bir iskonto oranı uygulayarak kalan miktarı ihracatçıya derhal öder. Böylece ihracatçı bu dış ticaret işleminden doğan alacağını peşin olarak alır ve tahsil edilememe durumunda kendisine başvurulma riski de bulunmadığından diğer faaliyetlerini sürdürür.

Aşağıda forfaiting işlemi aşamalarına göre incelenerek ortaya konulacaktır (Easton, 1987).

1. Hazırlık Aşaması

Forfaiter ihracatçının finansman isteğinde bulunmasından sonra, ilk olarak ihracatçı ve onun bankası ile görüşecektir. Bu ilk aşama (hazırlık aşaması), forfaiter'in bu finansman işlemine girişip girişmeme veya hangi koşullar altında girişme konusunda karar vereceği aşamadır. Forfaiter'in bu kararları verebilmek için aşağıdaki bilgilere gereksinimi vardır:

-Ne miktarda, ne kadar süre için ve hangi cins para birimiyle finansman sağlanacağı.
-Finansman süresi ve ödeme planı (sözgelimi 10 yıl süre ve yarıyıllık taksitler gibi).
-İthalatçı ülke, ithalatçının adı, adresi ve bankası.
-İşleme konu malların niteliği.

Forfaiter yukarıda belirtilen temel bilgileri (işlemin özelliğine göre gereksinim duyulan bilgiler listesi uzayabilir) toplayarak, dört tür riskin değerlendirilmesini yapmak zorundadır. Bunlar, ülke riski, garantör riski, ithalatçı riski ve ihracatçı riskidir. İhracatçı genellikle forfaiterce tanınır. Hazırlık aşamasında esas bilgi toplaması gereken ithalatçı, ülkesi ve bankası olmaktadır. Forfaiter yapacağı araştırma sonucu bu işlemi finanse edip edemeyeceğine karar verecektir. Sonuç olumlu ise ilk yapılacak iş iskonto oranının belirlenmesidir. İhracatçı ise forfaiter'den kesin maliyet isteminde bulunacak, uygun bulursa forfaiting'e ilişkin talepte bulunacak, forfaiter malların yüklendiğini ispatlayan belgeleri görmek isteyecek ve bundan sonra işlem gerçekleşecektir.

2. İşlemin Gerçekleşmesi

İhracatçı gerekli belgeleri tamamlayarak forfaiter'e götürür. Forfaiter ise bir önceki aşamada belirlenen koşullara göre bu senetleri satın alır. Böylece ihracatçı belirli bir oranda kesintiden sonra kalan miktarı peşin olarak bu dış ticaret işleminin parasal yönüyle olan ilişkisini keser. Forfaiter ise ilk senedin vadesi gelinceye kadar bekleyerek, bu işleme ilişkin bono veya poliçeye aval veren veya garanti sağlayan kuruma ödenmesi için gönderir.

II. FORFAİTİNG'DE MALİYETLER

Çalışmanın bu kısmında forfaiting işleminde maliyetler incelenecektir. Böylece daha sonra ele alınacak olan iskonto oranı ve hesaplama yöntemlerinin forfaiting işlemi içindeki yeri belirlenmiş olacaktır.

A. Forfaiting'in İthalatçıya Maliyeti

Forfaiting finansmanının ithalatçıya maliyeti sadece garanti ücretidir. Bu genellikle aval veya garanti verilen senetlerin nominal değerlerinin bir yüzdesi şeklindedir. Bu yüzde, ithalatçı ile garantör arasındaki görüşmeler sonucu belirlenir. Eğer forfaiter garanti konusunda ısrar etmezse, bunun yerine üzerine aldığı ek riske karşılık, garanti ücretine yakın bir ücret talep edebilir. Garanti ücreti genellikle bono veya poliçelerin her yılın vade sonuna kadar olan nominal değerlerinin belirli bir yüzdesi şeklinde hesaplanarak, yıllık ve peşin olarak alınır. Bazen ücret aynı şekilde hesaplanmakla beraber ödeme aval veya garantisinin sağlanmasından hemen sonra, topluca da yapılabilir. Nadiren de her bir bono veya poliçenin nominal değeri üzerinden yıllık yüzde şeklinde ücret hesaplanarak, vadeleri geldiğinde her biri için ayrı ödeme yapılır (Guild v.d., 1985; 45).

B. Forfaiting'in İhracatçıya Maliyeti

Forfaiting'de ihracatçının karşılaşacağı maliyet öğeleri iskonto oranı (veya faiz oranı); bekleme, taahhüt ve gecikme ücretleridir. Bunlar aşağıda ele alınacaktır.

1. İskonto Oranı

İskonto oranı, forfaiter'in işleme tabi tuttuğu senedin yapıldığı para birimine uygulanan faiz oranının bir fonksiyonudur. Forfaiter, iskonto oranını belirlerken piyasa faiz oranını gözönünde bulundurur. Daha sonra bu temel oran üzerine ne miktar prim ekleyeceğine karar verir. Bu oranın belirlenmesinde temel faktör risktir. Senede aval verildiği veya garanti sağlandığı için ödeme riski bulunmamasına karşın, politik istikrarsızlık veya döviz yokluğu gibi nedenlerle transferlerin gerçekleştirilememesi gibi riskler her zaman bulunmaktadır. Çünkü forfaiting işlemi uzun süreli bir finansman yöntemidir ve bu süre içindeki ekonomik ve politik gelişmelerin önceden tümüyle kestirilmesi olanaksızdır. Bu nedenle forfaiting işleminin ihracatçıya maliyeti kuşkusuz piyasa faiz oranının üzerinde olacaktır. Yani burada ülke riski önemli bir faktördür. Değişik ülkeler ve dönemler için %1/2 ile %5 arasında değişen risk primleri uygulanabilmektedir.

Forfaiter'in iskonto oranı saptama aşamasında gözönünde bulundurulması gereken diğer bir faktör de bu oranın sabit olmasıdır. Yani forfaiter'in ileride ortaya çıkabilecek faiz dalgalanmalarından doğabilecek zararlarını talep etme hakkı yoktur. Bu nedenle forfaiter'in iskonto oranını saptarken, faiz oranına ilişkin gelişmelerin doğurabileceği riskleri de gözönünde bulundurması gerekir.

Forfaiter'in iskonto oranı belirlerken gözönünde bulundurulması gereken diğer bir faktör de kendi idari giderleri ile, elde etmeyi umduğu kârdır. Bu da genelllikle belirlenen oranlara %1/2'lik bir ilaveyi gerektirir (Guild v.d., 1985: 45-48).

Forfaiter bu konuda son olarak belirlenen iskonto oranının, ihracatçı tarafından kabul edilebilirliğini gözönünde bulundurmak zorundadır.

2. Bekleme. Taahhüt ve Gecikme Ücretleri

Forfaiter tarafından, forfaiting işleminin maliyeti ve koşulları ihracatçıya bildirildikten sonra, işlemin gerçekleşmesine (yani forfaiter'ce senetlerin satın alınmasına) kadar belirli bir süre geçebilir. Bu süre içinde faiz oranı ve döviz kuru dalgalanmalarına bağlı olarak forfaiter için risk söz konusudur. Bu dönemdeki risklere ilişkin olarak istenecek ücretler, bekleme ve taahhut ücretleridir.

Bekleme dönemi, satış teklifinin yapılması ile ithalatçının kabulü arasında geçen süredir. Doğal olarak, alım satım işleminin henüz kesinlik kazanmamış olması nedeniyle ihracatçı finansman talebinde bulunabilmek için bir süre isteyecektir. Bu süre 48 saat veya daha kısa ise, buna ilişkin ücret alınmaz. Eğer ihracatçı, daha uzun bir süre (örneğin 1-3 ay) kullanmak isterse, bu durumda forfaiter'ce bir bekleme ücreti alınır. Bekleme ücreti için genellikle %1/8'lik bir oran uygulanmaktadır (Guild v.d., 1985; 24-48)

Taahhüt dönemi ise teklifin kabulü ile malların ithalatçıya gönderilmesi arasında geçen süredir. Taahhüt ücreti forfaiting işlemine konu olan senetlerin nominal değerlerinin bir yüzdesi şeklinde aylık veya yıllık olarak hesaplanabilir. Yıllık oranları %3/4 ile % 1 1/2 arasında değişebilir. Genellikle aylık ve peşin ödenir (Guild v.d., 1985; 24-48).

Gecikme ücreti de forfaiter'ce satın alınan senetlerin vadelerini takiben birkaç gün içinde ödenebilmesi olasılığı gözönünde bulundurularak alınan bir ücrettir. Burada sözkonusu olan 2 veya 3 gündür. Forfaiter iskonto oranını belirlerken gecikme ücretini de hesaplarına ekler (Guild v.d., 1985; 48).

III. FORFAİTİNG'DE İSKONTO ORANI HESAPLAMA YÖNTEMLERİ

Çalışmanın bu kısmında, forfaiting'de iskonto kavramı üzerinde durularak, başlıca iskonto oranı hesaplama yöntemleri ele alınacaktır.

A. Forfaiting'de İskonto Kavramı ve Hesaplama Yöntemleri

Forfaiting işleminde faiz, iskonto oranı şeklinde olmaktadır. Daha önce de belirtildiği gibi, forfaiter satın aldığı poliçe veya bononun nominal değeri üzerine belirli bir iskonto oranı uygulayarak, kalan miktarı forfaitist'e ödemektedir. İskonto tutarının hesaplanmasında başlıca iki yöntem bulunmaktadır. Bunlar, "düz iskonto" (straight discount) ve "hasılata göre iskonto" (discount to yield) yöntemleridir. Aşağıda bu yöntemler ele alınacaktır.

1. Düz İskonto Yöntemi

Düz iskonto yönteminde, iskonto oranı aşağıdaki formül yardımıyla hesaplanır.

(Formül 1)

$$İ = \frac{ND.v.f}{360}$$

$$İD = ND - İ$$

İ = iskonto Tutarı

ND = Nominal değer

v = Vade (gün sayısı)

f = İskonto Tutarı

İD = İskonto Edilmiş Değer

Düz iskonto yöntemini basit bir örnek yardımıyla açıklayabiliriz. 1.000.000.-TL'lik bir senede %10 oranında düz iskonto uygulanırsa, bunun değeri 100.000.-TL ve kalan (yani forfaiter 'ce senet için ödenecek miktar, diğer bir deyişle iskonto edilmiş değer) 900.000.-TL'dir. Senet bir yıl içinde ödenecekse bu 100/900 oranında (veya yıllık %11.11) bir geliri ifade eder.

(Formül 1) yardımıyla, bir seri şeklindeki bono veya poliçelerin her birinin tek tek iskonto tutarları bulunarak, bunların toplanmasıyla toplam iskonto tutarı bulunabilir.

Çizelge 1: İthalatçının Borçlarının Ana Borç ve Faize Göre Dökümü (TL)

Yıl	Kalan Borç	Satış Fiyatı	Faiz (%16.5)	Geri Ödeme	Toplam Geri ödeme
0	1.550.000	994.000	164.000(3)	136.000	300.000
1	1.250.000 (1)	858.000 (2)	142.000 (4)	158.000 (5)	300.000
2	950.000	700.000	115.000	185.000	300.000
3	650.000	515.000	85.000	215.000	300.000
4	350.000	300.000	50.000	300.000	350.000
5					
			556.000	994.000	1.550.000

(1) 1.550.000-300.000=1.250.000

(2) 994.000-136.000=858.000

(3) 994.000X%16.5=164.000

(4) 858.000X%16.5=142.000

(5) 994.000-858.000=136.000

Çizelge 2: Forfaiting İşleminde Senetlerin Nominal Değerlerinin Hesabı (Yöntem a) (TL)

Satış Fiyatı (TL)	Faiz %16.5	Senetlerin Nominal Değ	Vade
198.800	164.010 (1)	362.810 (3	Yıl 1
198.800	131.208 (2)	330.008	Yıl 2
198.800	98.406	297.206	Yıl 3
198.800	65.604	264.404	Yıl 4
198.800	32.802	231.602	Yıl 5
994.000	492.030	1.486.030	

(1) % 16.5x994.000=164.010

(2) % 16.5x(994.000-198.800)=131.208

(3) 198.800+164.010=362.810

Çizelge 3: Forfaiting İşleminde Senetlerin Nominal değerlerinin Hesabı (Yöntem b) (TL)

Satış Fiyatı(TL)	Kalan Kısma Uygulanan %16.5 Faiz Oranı	Senetlerin Nominal Değeri	Vade
198.800	32.802(1)	231.602(2)	Yıl 1
198.800	71.016	269.816(3)	Yıl 2
198.800	115 536	314.336	Yıl 3
198.800	167.403	366.203	Yıl 4
198.800	227.826	426.625	Yıl 5
994.000	614.583	1.608.582	

(1) Bileşik faiz förmülüyle bulunur.

(2) 198.800 x (1+0.165) = 231.602

(3) 198.800 x $(1+0\ 165)^2$ =269.816

2. Hasılata Göre İskonto Yöntemi

Forfaiting yüzyıllardan beri uygulanan kısa dönem ticari iskontonun genişletilmiş bir şeklidir. Kısa dönem iskonto piyasasından günümüze kalan yöntem, düz iskonto yöntemidir. Bununla beraber uzun süreli işlemlerde iskonto oranı hesaplaması daha kapsamlı bir yöntemi gerektirir. Hasılata göre iskonto yöntemi, uzun dönemler ve yüksek iskonto oranlarını hesaplamaya uygun bir yöntemdir (Easton, 1987; 30) .

Hasılata göre iskonto yöntemiyle yapılan hesaplama üç aşamayı içerir. Birinci aşama, forfaiting'e konu olan senetlerin nominal değerinin hesaplanması , ikinçi aşama iskonto değerlerinin hesabı ve üçüncü aşama hasılatın bulunuşudur (Guild v.d., 1985; 57-610).

a.Senetlerin Nominal Değerinin Hesaplanması

Daha önce de belirtildiği gibi , forfaiting işleminde forfaiter'ce ihracatçıya ödenecek değer ilgili senetlerin nominal değerlerinden iskonto oranının düşülmesi sonucu kalan miktardır. Bu nedenle öncelikle for-

faiting'e konu olan senetlerin nominal değerlerinin hesaplanması gerekmektedir.

Bu işlem aşağıdaki basit bir örnek ve iki ayrı yöntem yardımıyla açıklanacaktır.

Örnekte (Çizelge 1) görüldüğü gibi bir ithalatçı, 994.000.TL'lik mal satın almıştır. %16.5 faiz ilavesiyle beş taksitle toplam 1.550.000.-TL ödeyecektir. İhracatçı tarafından bu senetlerin forfaiting'e verilmesi söz konusu olduğunda forfaiter bu senetlerin nominal değerlerinin hesabını yöntem a ve b ile (Bkz. Çizelge 1 ve 2) hesaplayacaktır.

Yöntem a'da (Çizelgee 2) satış fiyatı 198.800 .-TL şeklinde 5 eşit takside (994.000: 5=198.800) bölünür. Her bir vadeye ilişkin toplam bakiyeye faiz oranı eklenerek senetlerin nominal değerleri elde edilir.

Yöntem b'de (Çizelge 3) satış fiyatı 198.800.-TL 'lik 5 eşit takside bölünür ve herbirine kalan döneme ilişkin faiz eklenerek senetlerin nominal değerleri elde edilir.

b. İskonto Değerinin Hesaplanması

İskonto değerinin hesaplanmasında aşağıdaki formül kullanılabilir. Bu , yıllık iskonto değerini veren formüldür. (Formül 2)

$$İD_1 = \frac{100}{100 + \frac{(f.\ x\ )}{N}}$$

İD = İskonto Değeri (Senedin iskonto edilmiş değeri)

N = Bir Yıldaki Varsayılan Gün Sayısı (360)

f = Faiz Oranı

x = Bir yıldaki Gerçek Gün Sayısı

Eğer yılın bir kısmı söz konusuysa aşağıdaki formül uygulanır. (formül 3)

$$İD_2 = \frac{100}{100 + \left| \frac{f.(S+G)}{N} \right|}$$

S= İskonto Tarihinden Vade Sonuna Kadarki Gün Sayısı

G = Ödeme Mühleti

İskonto işleminin yapıldığı gün ile, vade sonu arasındaki gün sayısı 365'i aşarsa ve faiz yıl esasına göre düzenleniyorsa , dönem 365 gün + ek dönem şeklinde ifade edilebilir. Bu durumda yukarıdaki iki formülün de (Formül 2 ve 3'ün) kullanılması gerekmektedir.

(Formül 2 ve 3'e dayanılarak iskonto değerinin hesaplanması bilgisayar yardımıyla kolayca gerçekleştirilebilir. Bununla beraber iskonto oranının hesaplanmasında daha da basit bir formül kullanılabilir. Bu formül aşağıda verilmiştir. (Formül 4)

$$İD = \frac{ND * (S+D)}{100} * \frac{f}{N}$$

İD = İskonto Oranı

ND= Senedin Nominal Değeri

S = İskonto Tarihinden Vade Sonuna Kadarki Gün Sayısı

G = Ödeme Mühleti

f = Faiz Oranı

N = Bir Yıldaki Varsayılan Gün Sayısı

Bu formül iskonto oranını verir. Bulunan sonuç senedin nominal değerinden düşülerek forfaiter'in ihracatçıya ödeyeceği değer bulunur. Bu iskonto oranı hesaplama yöntemi tam doğru bir sonuç vermemekle beraber, basit olması ve iskonto oranını diğer yönteme (formül 2 ve 3 yardımıyla hesaplanan değere) göre biraz yükselterek forfaiter lehine sonuç vermesi nedeniyle forfaiterlerce sıkça uygulanır.

c. Hasılatın Hesaplanması

Forfaiter, satın alacağı senedin hasılatını aşağıdaki formül yardımıyla hesaplayabilir. (Formül 5)

$$\text{Hasılat} = \frac{ND-İD}{İD} \cdot \frac{N}{S+G} \cdot 100$$

netlerin iskonto tarihini, diğer satırlar ise beş yıl içinde yarı yıllık taksitlerle ödenecek on senedin vadelerini göstermektedir.

Sütun 2: Bu sütunda senetlerin ödeme tarihine bağlı gün sayıları yer almaktadır.

Sütun 3: Bu sütünda senetlerin önceden belirlenen nominal değerleri yer almaktadır.

Sütun 4: Bu sütunda senetlerin %13.5 oranında faizle iskonto edilmesinden sonra kalan net değerler yer almaktadır. Bu değerlerin bulunmasında çalışmanın bir önceki kısmında verilen (formül 2) ve (formül 3) kullanılmıştır.

Çizelge 4: Forfaiting'de Hasılata Göre İskonto Yönteminin Uygulanması

Vade	Günler	Senetlerin Nominal Değerleri	Senetlerin İskonto Edilmiş Değerleri %13.5	Borç Kalanı	Faiz %11.75	Ana Borç Faiz Borcunun Kalanı	Ana Borç ve Faiz Ödemesi
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
27.1.88	-----	-----	-------	6,415,750.33	------	8388681.95	------
19.7.88	174	1004373.83	94285[illegible].69	5465351.25	53974.75	7384308.12	1004373.33
18.1.89	183	977114.87	861748.31	5125063.66	636827.28	6407193.25	977114.87
18.7.89	181	949855.91	784596.53	4228191.71	52983.96	5457337.34	949855.91
18.1.90	184	922596.95	715705.11	3807927.42	502332.66	4534740.39	922596.95
18.7.90	181	895337.98	650523.43	2962792.79	50203.35	3639402.41	895337.98
18.1.91	184	868079.02	592336.71	2446710.01	351996.24	2771323.39	868079.02
18.7.91	181	840820.06	537361.17	1653036.37	47146.42	1930503.33	840820.06
18.1.92	184	813561.10	488300.14	1037483.77	198008.50	1116942.23	813561.10
18.7.92	182	786302.14	441862.40	295271.12	44089.49	336640.09	786302.14
19.1.93	185	759043.24	400463.84	----------	35368.97	----------	330640.09
		8817085.10	6415750.33		1972931.62		8388681.95
		(9)	(10)		(11)		(12)

Kaynak: Tablo düzeni için bkz. Guild v.d. 1985:58.

Orneğin, (4) 'üncü sütunun ilk satırının hesaplanması aşağıda verilmiştir. 174 gün söz konusu olduğunda (formül 3) kullanılmıştır.

$$İD_2 = \frac{100}{100+13.5X174} = 0.9387467$$

$$\frac{}{360}$$

Bu değer ilgili senedin nominal değeri ile çarpılır.

0.9387467 X 1.004.373.83=942.852

Sütun 5: Sütün 4'ün toplamı (yani (10) ve sütun 5'deki 27.1.1988 tarihine ilişkin ilk satır iskonto edilen senetlerin değerlerinin toplamını göstermektedir. Sütun 5'deki diğer satırlar kalan borç tutarını göstermektedir. Örneğin, sütun 5'in ikinci satırı şu şekilde hesaplanmıştır:

6.415.750.33-942.852.69= 5.465.351.25

Sütun 6: Odünç alınan fonlar için forfaiter'ce üstlenilen faizi gösterir (% 11.75) . Örneğin ilk senedin vadesi iskonto tarihinden (27.1.1984'den) başlayarak 174 gündür. Hesaplama aşağıdaki gibidir.

$$İD_2 = \frac{100}{\frac{100+ 11.75 \text{ X } 174}{360}} = 0.94626$$

Bulunan değer faturanın nominal değeri ile çarpılır.

1.004.373.83 X 0.94626 =950.399.68

Nominal değerden, ödenecek değer çıkarılarak ödenecek faiz bulunur.

1.004.373.83
- 950.399.08
53.974.75

Örneğinde ilk faiz dönemi 18.1.1989'da biter ve (194+183) 357 gündür. İkinci döneme ilişkin faiz aşağıdaki gibi hesaplanmıştır.

$$\text{Faiz} = \frac{\text{Toplam Gün Sayısı}}{360} \text{ . Kalan Borç . Yıllık Faiz Oranı}$$

$$\text{Faiz} = \frac{357}{360} \text{ X } 5.465.351.25 \text{ x } \frac{11.75}{100} = 636.827.28$$

Sütun 7 ve 8: 7. sütundaki . '.1.1988 tarihli ilk satırda ve (12)'de ana borç ve vade faizleri toplamı yer almaktadır. Bu değerler, (10) ve (11) 'in toplamından oluşmaktadır. (7)'in izleyen satırları ise (4) ve (6)ın değerlerinin toplanıp, (7)nin bir önceki satırından düşülerek bulunmuştur. Örneğin 19.7.1988 tarihli ikinci satırın hesaplanışı şu şekildedir:

8.388.681.95- (942.852.69 +53.974.75)= 7.384.308.12

Hasılatın Bulunuşu : Forfaiter'in faiz kârını faturaların toplam nominal değerinden iskonto edilmiş değerler toplamını düşerek bulabiliriz.

8.817.085.10 (Çizelge 4'de (9))
-6.415.750.33 (Çizelge 4'de (10))

2.401.334.77

Daha sonra bu değerden forfaiter'in faiz gideri düşülür.

2.401.334.77
-1.972.931.62 (Çizelge 4'de (11))

428.403.15 (Forfaiter'in net faiz kârı)

Forfaiter'in faiz kârı, senetlerin iskonto edilmiş değerleri toplamına bölünüp , sonucun senetlerin kalan süresinin ağırlıklı ortalamalarına bölünmesiyle forfaiter'in yıllık hasılatı yüzde şeklinde elde edilebilir.

$$\text{Hasılat} = \frac{428.403.15}{6.415.750.33} \cdot \frac{100}{2.6356} = \%2.5$$

Yani forfaiter'in bu işlemden doğan hasılatı yıllık yaklaşık %2.5 olarak bulunmuştur.

SONUÇ

Forfaiting işleminde iskonto oranı kavramı, ihracatçı yönünden temel maliyet öğesi niteliği taşırken, forfaiter açısından bu işlemden sağlanan hasılatı ifade eder. Bu nedenle maliyet öğeleri saptanarak, iskonto oranının forfaiting işlemi öncesinde sağlıklı bir şekilde hesaplanıp ortaya konulması önem taşımaktadır. Çünkü bu hesaplama sonucu forfaiter elde edeceği hasılatı, ihracatçı ise katlanacağı maliyeti önceden bilerek bu işleme girişip girişmeme konusundaki kararını verebilecektir.

Forfaiting işleminde düz iskonto veya hasılata göre iskonto yöntemleri uygulanabilir. Hasılata göre iskonto yöntemi senetlerin nominal değerleri , iskonto oranı ve hasılatın hesaplanmasına olanak sağlayan ve özellikle uzun vadeli forfaiting finansmanında sağlıklı sonuç veren uygulaması kolay bir yöntemdir ve geniş bir uygulama alanına sahiptir.

Türkiye'de de tüm dünyada olduğu gibi dış ticaret ilişkilerinin kazandığı yoğunluk ölçüsünde, geleneksel finansman yöntemlerinin

yanısıra forfaiting gibi yöntemlere duyulan gereksinimin artacağı kesindir. Özellikle gelişmiş batılı ülkelerde geniş bir uygulama alanı bulan bu yöntemin Türk ihracatına daha geniş kapsamlı finansman ve dış pazarlarda rekabet şansını artırıcı bir rol oynayacağı açıktır.

Çalışmada ortaya konulan maliyet öğelerinin belirlenmesi ve iskonto oranı hesaplama yöntem ve uygulamaları, uluslararası düzeyde kabul görmüş yöntemler olup, ülkemizdeki finansal kuruluş ve ihracatçılara forfaiting'le finansmanda gerekli bilgiler niteliği taşımaktadır.

AS A COST ELEMENT , DISCOUNT RATE, COUNTING METHODS AND APPLICATION IN THE FINANCE OF FOREIGN TRADE WITH FORFAITING

New finance methods have been exposed as being parallel to the development of the world foreing trade. Forfaiting is a kind of methot that has come to light in application as a result of some needs causes of foreign trade relations.

One of the most important subject in forfaiting is the cost of process. The essential cost element is discount rate in the finance with forfaiting. As a result of counted discount rate it will be determined whether forfaiter it can finance the discount rate or not, and also whether exporter can demand for finance or not.

Thus, it is very important to count the discount rate in correct way for forfaiting process.

The purpose of this study, by finding out main cost elements in forfaiting process, to explain the concept of discount rate and counting methods.

Obeying this purpose, firstly some basic informations related to forfaiting have been given. Secondly, main cost elements have been examined and the counting methods of discount rate have been explained finally, an example has been given related to discount to yield and gotten results have been put forth.

KAYNAKÇA

AKGÜÇ, Öztin (1986); «Dış Ticeretin Finansmanında Bir Yöntem Forfaiting», **Banka ve Ekonomik Yorumlar** , 1:35-43.

BAKIR, Pınar (1985); «Factoring (Alacak Hakkının Satılması) Uygulaması», **Para ve Sermaye Piyasası Dergisi** , 75:16-19.

BERK, Niyazi (1985) ; « Diş Ticarette Yeni Bir Finansman Aracı Olarak Forfaiting», **Para ve Sermaye Piyasası Dergisi**, 77: 25-27.

BOZKURT, Ünal (1985); «Factoring Yeni Bir Finansman Türü Olabilirmi», **Para ve Sermaye Piyasası Dergisi**,75:13-15.

GUİLD, Ian-Harris, Rhodri (1985); **Forfaiting An Alternative Approach to Export Trade Finance** , New York.

EASTON, Dick (1987); «How Regional Banks Costumers Can Become Exporters», **The Juornal of Commercial Bank Lending** 26-33.

ERSAN , İhsan (1988) ; «Uluslararası Factoring ve Türkiye», **Para ve Sermaye Piyasası Dergisi** , 88:30-33.

ERSAN , İhsan (1985) ; «Factoring ve Türkiye», **Para Sermaye Piyasası Dergisi**, 77:29-31.

İGEME (1988): **Forfaiting Uygulaması** , Ankara.